

A határon túli magyarok kedvezményes honosításának értékelése – A törvénymódosítás célja és gyakorlati megvalósítása

ABSTRACT

The regulation of nationality is considered a sovereign right of the Hungarian state, which is exercised in line with Article G) of the Fundamental Law and Act LV of 1993 on Hungarian Citizenship. Hungarian naturalization practice, however, significantly changed twelve years ago in the wake of the amendment of the act concerned: Hungarians living outside the borders are entitled to preferential naturalization since 2011. The primary objective of preferential naturalization was to grant Hungarian nationality to persons of Hungarian origin whose ancestors had lost their Hungarian nationality in the aftermath of historical events involving the transfer of territories to neighbouring states. The study examines how the legislative objective has been achieved over the past decade. The analysis includes the broad scope of eligible persons, the wide range of documents accepted to prove descent, the verification of required command of language, and the practical implementation of the procedure of naturalization.

Keywords: nationality ■ citizenship ■ preferential naturalization ■ transborder Hungarians

I. BEVEZETÉS

A 2010-ben módosított magyar állampolgárságról szóló törvény^[1] rendelkezik a határon túli magyarok kedvezményes honosításáról. A módosítás értelmében 2011. január 1. óta „- kérelmére - kedvezm-

[1] 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról, 4. § (3) bekezdés.

nyesen honosítható az a nem magyar állampolgár, akinek felmenője magyar állampolgár volt vagy valószínűsíti magyarországi származását, és magyar nyelvtudását igazolja”. Ennél a honosítási esetről eltekintettek a magyarországi lakóhely és biztosított megélhetés kritériumától, valamint az alkotmányos alapismeretekből tett vizsga követelményétől.

A határon túli magyarok számára az állampolgárság nyújtásának gondolata valamivel több mint fél évtizeddel azután merült fel, hogy a kérdéstről 2004-ben népszavazást tartottak, amely a nem megfelelő részvétel miatt eredménytelen lett.^[2] Ezúttal azonban a jogalkotó más utat választott. A magyar állampolgársági törvény módosítását 2010. május 26-án fogadta el az Országgyűlés. Néhány nappal később, május 31-én az Országgyűlés elfogadta a 2010. évi XLV. törvényt is, amely június 4-ét, a trianoni békeszerződés aláírásának napját a „Nemzeti Összetartozás Napjává” nyilvánította.^[3] A törvény kimondja, hogy „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme”.^[4]

Ugyanez a felfogás jelenik meg Magyarország 2011. április 18-án elfogadott Alaptörvényében is. Az Alaptörvény „Nemzeti Hitvallása” ígéretet tartalmaz az elmúlt évszázad viharaiiban részekre szakadt nemzet szellemi és lelki egységének megőrzésére. Továbbá, az úgynevezett felelősségi klauzula kimondja, hogy „Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, [...]”.^[5] Az a felfogás tehát, hogy a határon kívül élő magyarok is a nemzet részét képezik,^[6] alkotmányos szinten is megerősítést nyert, amit a politikai jogok biztosítása is követett, hiszen a 2011. évi CCIII. törvény a határon túli magyarok számára is lehetővé tette az országgyűlési választásokon való részvételt.^[7]

Az állampolgársági törvény módosításának fő célja az volt, hogy a 20. század eseményei során a szomszédos államoknak átadott területeken élő magyarok és leszármazottjaik számára lehetővé tegye a magyar állampolgárság megszerzését. Emellett megjegyzendő, hogy az új rendelkezés megfogalmazása azokat a személyeket is jogosulttá teszi a magyar állampolgárságra, akik és akik felmenői kivándorlás miatt veszítették el állampolgárságukat.^[8] A határon túli ma-

[2] Kukorelli – Milánkovich – Szentgáli-Tóth, 2018, 6.; Kukorelli – Milánkovich – Szentgáli-Tóth, 2019a, 220-249.; Kukorelli – Milánkovich – Szentgáli-Tóth, 2019b, 143-180.; M. Kovács – Tóth, 2009, 158-161.; M. Kovács, 2005, 50-62., 66-71.

[3] 2010. évi XLV. törvény a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről, 4. §.

[4] 2010. évi XLV. törvény a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről, 3. §.

[5] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), Alapvetés, D) cikk. A korábbi alkotmány nem tartalmazott utalást a nemzetre, és a „felelősséget visel” helyett a „felelősséget érez” formulát használta. Részletesebben lásd Halász – Majtényi, 2004, 93.; Majtényi, 2007, 51-52.

[6] Lásd bővebben Körtvélyesi – Tóth, 2011, 54.; Kántor, 2005, 223-234.

[7] 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról, 12. § (3) bekezdés.

[8] M. Kovács – Tóth, 2009, 152-153.; Tóth, 2005, 21-22.

gyarok nagyszámú csoportja első ízben az 1920. június 4-én megkötött trianoni békeszerződés nyomán alakult ki.^[9] Ezt követően, az 1938 és 1941 közötti terület-visszacsatolások során az érintettek egy része visszakapta magyar állampolgárságát.^[10] A második világháború végén azonban, az 1945. január 20-án kelt fegyverszüneti egyezmény 2. cikke^[11] előírta, hogy Magyarország határait a trianoni békeszerződés szabályozásának megfelelő állapot szerint kell visszaállítani, és a terület-visszacsatolásokra vonatkozó minden törvényhozási és közigazgatási szabályt hatályon kívül kell helyezni.^[12] A határon túli magyarok csoportjának kialakulására hatással lévő történelmi esemény tehát elsősorban a trianoni békeszerződés megkötése volt, melynek következtében Magyarországnak le kellett mondania korábbi területének mintegy kétharmadáról és lakosságának több mint feléről. Bár a háború utáni területi változások óta eltelt egy évszázad, azok mélyreható hatása az állampolgárságra még mindig kimutatható,^[13] amint azt a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény 2010. évi módosítása is mutatja.

II. A KEDVEZMÉNYES HONOSÍTÁS CÉLJAI

A módosításnak elsősorban szimbolikus célja volt, hogy az állampolgárság megszerzését lehetővé tegye azoknak a magyaroknak, akik vagy akiknek felmenői történelmi események következtében elvesztették magyar állampolgárságukat, és azt magyarországi lakóhely hiányában eddig nem szerezhették vissza.^[14] A törvénymódosításról szóló törvényjavaslat indokolása is ezt a szándékot tükrözi: „A világban és a Kárpát-medencében élő magyarság körében az elmúlt 20

[9] Trianoni békeszerződés, Trianon, 1920. június 4., 61-66. cikk. Kihirdette: 1921. évi XXXIII. törvénycikk.

[10] Arbitral award establishing the Czechoslovak-Hungarian boundary, Vienna, 2 November 1938, Annex, Para 4., RIAA, Vol. XXVIII. 405. Az ítéletről bővebben lásd Kovács, 2011, 31. Az első bécsi döntés egyes rendelkezései a magyar jogrendszerbe az 1938. évi XXXIV. törvénycikkkel kerültek be. 1939. március 15. és 18. között a magyar hadsereg megszállta a kárpátaljai területeket, melynek állampolgársági kérdéseit a magyar belső jogban az 1939. évi VI. törvénycikk 5. §-a szabályozta (Award relating to the Territory ceded by Romania to Hungary, 30 August 1940, Para 3-4., RIAA, Vol. XXVIII. 410.). A második bécsi döntés egyes rendelkezései az 1940. évi XXVI. törvénycikkkel kerültek be a magyar jogrendszerbe, melynek 4. §-a rendezte az állampolgárságot. A délvidéki területek visszacsatolására a magyar hadsereg 1941. április 11-i bevonulását követően került sor. Az ebből következő állampolgársági kérdéseket a magyar belső jogban az 1941. évi XX. törvénycikk 4. §-a szabályozta. Bővebben lásd Ganczer, 2011, 48-52.

[11] Magyarország által a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetségével, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysággal és az Amerikai Egyesült Államokkal kötött fegyverszüneti egyezmény, Moszkva, 1945. január 20. Kihirdette: 525/1945. M. E. számú rendelet, 1945. évi V. törvény.

[12] 526/1945. M. E. számú rendelet az ország területi változásaira vonatkozó törvények hatályon kívül helyezése tárgyában.

[13] Brennan, 2015, 149-150.

[14] Ganczer, 2013, 70.

évben időről-időre felbukkant igényként, hogy az anyaországgal való kapcsolat-tartásban és magyarságuk megtartásában komoly segítséget jelentene – külföldi példák nyomán – egy egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése. A Javaslát célja [...] az ún. »kettős állampolgárság«, azaz a határon túli magyarok számára egyszerűsített, kedvezményes állampolgárság-szerzés biztosítása.”^[15]

A jogalkotás és a jogalkalmazás egyaránt tükrözi ezeket a jogalkotási célokat. A törvénymódosítás szövegében a jogosultak körét tágan fogalmazták meg annak érdekében, hogy bármely potenciálisan jogosult személy vagy annak lezármazottja élhessen a kedvezményes honosítás lehetőségével. A jogalkalmazás is tágan értelmezi a jogszabály szövegét, így a gyakorlat is megkönnyíti az állampolgárság megszerzését a személyek lehető legszélesebb köre számára.

1. Jogalkotás

A magyar állampolgársági törvény módosított szövege a következőképpen szól:

„4. cikk

Kérelmére honosítható a nem magyar állampolgár, ha:

[...]

b) a magyar jog szerint büntetlen előéletű és a kérelem elbírálásakor ellene magyar bíróság előtt büntetőeljárás nincs folyamatban;

[...]

d) honosítása Magyarország közbiztonságát és nemzetbiztonságát nem sérti;

[...]

(3) Az (1) bekezdés b) és d) pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén - kérelmére - kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, akinek felmenője magyar állampolgár volt vagy valószínűsíthető magyarországi származását, és magyar nyelvtudását igazolja. [...]”^[16]

A kedvezményes honosítási eljárásban tehát a kérelmezőnek nemcsak magyarországi lakóhelyre nincs szüksége, hanem azt sem kell igazolnia, hogy magyar nyelven eredményes alkotmányos alapismeretek vizsgát tett. Ez utóbbi meglehetősen sajátos annak fényében, hogy bár a törvénymódosítás idején a határon túli magyarok nem rendelkeztek választójoggal, ez a helyzet később megváltozott.^[17] A honosítás során az alkotmányos alapismeretekből tett vizsga követelménye alóli mentesítés olyan személyek esetében, akik később az országgyűlési választásokon választójoggal rendelkeznek, nem tűnik indokoltnak.

[15] T/29. számú törvényjavaslat a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról, 2010. május 17., Indokolás.

[16] 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról, 4. § (1) bekezdés b) d) pont, (3) bekezdés.

[17] Kovács, 2020, 31.; 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról, 12. § (3) bekezdés.

Mint az említésre került, a módosítás célja az volt, hogy az érintett személyek minél szélesebb csoportja élhessen a kedvezményes honosítás lehetőségével. Ezt a törvényszöveg megfogalmazásával – legalábbis részben – sikerült elérni. Nevezetesen, „a nem magyar állampolgár, akinek felmenője magyar állampolgár volt vagy valószínűsíti magyarországi származását” formula rendkívül tág személyi kört ölel fel, így lényegében bármely magyar származású vagy vélelmezhetően magyar identitású személy megfelelhet a feltételeknek. A jogalkotó továbbá eltekintett annak részletes szabályozásától, hogy a magyar nyelvtudás igazolását hogyan kell teljesíteni, a hatóságokra bízva a gyakorlatban elfogadható eszközök és módszerek meghatározását. A módosítás indoklása rámutatott arra is, hogy: „[b]ár a jelenlegi idegenrendészeti és állampolgársági szabályozás is tartalmaz kedvezményeket a határainkon kívül él ő magyarság számára, azonban az egymásra épülő eljárások gyakran hosszadalmasak voltak, felesleges adminisztratív terhet jelentettek, így az anyaországgal való kapcsolattartás megnehezült”.^[18]

A törvénymódosítás szövegét tehát e megfontolások figyelembevételével fogalmazták meg, mely az eredeti jogalkotói célt maradéktalanul tükrözi és megvalósítja. Meg kell azonban jegyezni, hogy a szöveg tág megfogalmazása nemcsak a jogosultak körét bővíti ki, hanem a visszaéléseknek is teret enged, amint azt számos példa mutatja.^[19]

2. Jogalkalmazás

A történelmi események következtében tömegesen bekövetkezett állampolgárság-vesztés mind a jogalkotásra, mind a jogalkalmazásra hatással volt. Úgy tűnik, hogy a történelmi hagyományok áthatják a kedvezményes honosítás rendszerének minden szegmensét. Ez magyarázza például a leszármazást igazoló dokumentumok hosszú listáját, a magyar nyelv ismeretének bizonyításához elfogadható különböző eszközöket és módszereket, valamint a széleskörűen megfogalmazott jogszabályi szöveg tágan értelmezését a gyakorlatban, a honosítási eljárás során. Másrészt a részletes szabályozás hiánya kivételesen széles mérlegelési jogkörrel ruházta fel az illetékes hatóságokat. Még a kérelmek benyújtását is nagymértékben megkönnyítették. A kérelmeket a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalához, integrált ügyfélszolgálati irodájához, a magyar konzuli tisztviselőhöz, vagy az állampolgársági ügyekben eljáró szervhez lehet benyújtani.^[20]

[18] T/29. számú törvényjavaslat a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról, 2010. május 17., Indokolás.

[19] Ganczer, 2014a, 1.

[20] 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról, 13. § (1) bekezdése.

a. A leszármazás bizonyítása vagy a magyarországi származás valószínűsítése

A magyar állampolgártól való leszármazás vagy a magyarországi származás valószínűsítése érdekében a vonatkozó eljárási szabályok csak azt írják elő, hogy a kérelemhez csatolni kell a kérelmező, illetve felmenői egykori magyar állampolgárságát igazoló vagy valószínűsítő okiratokat.^[21] A jogalkotó tartózkodott attól, hogy további iránymutatásokat adjon, ezért az elfogadható dokumentumok listáját és a „valószínűsíti” szó jelentését a jogalkalmazó szervek gyakorlata alakította ki.

Mivel sem az elfogadható dokumentumok körét, sem a „valószínűsíti” kifejezés fogalmát nem tisztázza a jogszabály, mind a kérelmezőknek, mind az eljárásban részt vevő tisztviselőknek tájékozódniuk kell. A hivatalos tájékoztatóból^[22] kiderül, hogy a kérelmező vagy felmenői magyar állampolgárságát igazoló dokumentumok közé tartoznak különösen állami és egyházi anyakönyvből kiállított születési, házassági, halotti anyakönyvi okirat, egykori állampolgársági bizonyítvány, honosítási/visszahonosítási, elbocsátási okirat, névváltoztatási okirat, korabeli magyar katona- vagy zsoldkönyv, magyarországi kárpótlási határozat, útlevel, személyi igazolvány, munka- vagy cselédkönyv, lakcímbejelentő lap, illetőségi bizonyítvány. A magyar származást valószínűsítő dokumentumok közé tartoznak különösen a csángók saját vagy felmenőik anyakönyvi okmánya, amelyből a családi név és a születési hely alapján valószínűsíthető a magyarországi származás. Emellett más dokumentum, például magyar iskolalátogatási igazolás, római katolikus egyházhoz tartozást igazoló dokumentum is elősegítheti a valószínűsítést. Hangsúlyozni kell, hogy a „valószínűsíti magyarországi származását” fordulat csak azokra a személyekre vonatkozik, akik felmenőinek egykori magyar állampolgársága nem bizonyítható, tehát csak a csángókra.^[23]

Ezek a felsorolások példálózóak, így teret engednek további dokumentumok elfogadásának is. Például egyes információs honlapok megemlítik az opciós bizonyítványt, az iskolai bizonyítványt, a Magyar Államvasutak igazolványát, az 1895 előtt, vagyis az állami anyakönyvezés bevezetése előtt kiállított plébánosi vagy lelkipásztori igazolást, továbbá az ezen időpont után kiállított egyházi bizonyítványokat is, ha az állami bizonyítványok nem, vagy csak túlzott erőfeszítések árán szerezhetőek be. A gyakorlatban vélelmezhető annak a személynek is egykori magyar állampolgársága, aki 1921. július 26-a, a trianoni békeszerződés hatálybalépése előtt Magyarország területén született, vagy olyan területen született, amely a terület-visszacsatolások idején, 1938 és 1945 között Magyarországhoz tartozott.^[24]

[21] 125/1993. (IX. 22.) Korm. rendelet a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtásáról, 3. § (4) bekezdés.

[22] Kormányablak, Állampolgársági honosítási kérelem (BAHIV00012).

[23] Kormányhivatalok, Egyszerűsített honosítási eljárás; Köztársasági Elnöki Hivatal, Állampolgársági ügyek.

[24] Magyarország Nagykövetsége, Camberra, Ausztrália, Egyszerűsített honosítás.

A kérelmeket átvevő tisztviselők az említett tájékoztatók és azok példaló-zó listái következtében csaknem korlátlan mérlegelési jogkört gyakorolhatnak a benyújtott dokumentumok elfogadásakor.^[25] Az elfogadható dokumentumok széles köre és azok jellege valóban lehetővé teszi, hogy a leszármazás valamilyen módon igazolható legyen, ám egyúttal nehezíti az esetleges hamisítások kiszű-rését.

b. A magyar nyelvtudás igazolása

A hatóságok hasonlóan széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a honosításhoz szükséges magyar nyelvtudás vizsgálata során. Itt a jogalkotó szintén eltekintett attól, hogy a jogszabályban részletes szabályokat határozzon meg, és ezt a hiányosságot a végrehajtási rendelet sem orvosolta. A 125/1993. (IX. 22.) Kormányrendelet, amely az állampolgársági törvény módosítását követően szintén módosult, csak annyit ír elő, hogy „[a]z állampolgársági kérelem átvételekor a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala kormánytisztviselője, a konzuli tisztviselő, az integrált ügyfélszolgálati iroda kormánytisztviselője, továbbá az állampolgársági ügyekben eljáró szerv a kérelmező személyazonosságát és [...] a magyar nyelvtudást ellenőrzi és ennek megtörténtét, illetve a kérelmező aláírásának hitelességét a kérelemben aláírásával igazolja”.^[26]

A nyelvi követelmény teljesülését tehát kizárólag az állampolgársági kérelmet átvevő szerv ellenőrzi. A hivatalos útmutató csak annyit tartalmaz, hogy a nagykorú kérelmező magyar nyelvtudásának ellenőrzése a kérelem átvételekor a magyar nyelven kitöltött nyomtatvánnyal, a magyar nyelvű önéletrajzzal kapcsolatban folytatott beszélgetés, illetve az ezekkel összefüggésben feltett kérdések alapján történhet. Ebből következően a kiskorúaknak nem kell igazolniuk a magyar nyelv ismeretét. A cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképese személyek esetében is el lehet tekinteni e követelmény igazolásától.^[27]

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2014. július 10-én e tárgyban tájékoztató felhívást tett közzé az egyszerűsített honosítási eljárásban tapasztalható gyakori nyelvismereti problémák, illetve visszaélések elkerülése és megelőzése érdekében,^[28] mely azonban már nem elérhető. A tájékoztató értelmében a nyelvtudásnál nem szükséges nyelvvizsga bemutatása, hanem a magyar nyelv kommunikációs szintű beszélése és értése a követelmény, melyet a hatóság közvetlenül ellenőriz a kérelem átvételekor, azáltal, hogy a kérelem előterjesztését önállóan, magyar nyelven kell megtenni, és az ügyintéző által feltett egyszerű kérdésekre

[25] Kovács – Körtvélyesi – Nagy, 2015, 55.

[26] 125/1993. (IX. 22.) Korm. rendelet a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtásáról, 2. §.

[27] Kormányablak, Állampolgársági honosítási kérelem (BAHIV00012).

[28] Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal honlapja.

önállóan, rövid mondatokban válaszolni kell tudni. A kérelmezőtől nem a magyar irodalmi nyelv ismerete a feltétel, tájszólás, tört beszéd is elfogadott, a hallás- vagy beszédképeség elvesztése esetén pedig a nyelvtudás igazolása írásban történik.

Ezek az iránymutatások, a fent említett jogalkotási célokkal összhangban, széles mérlegelési jogkörrel ruházzák fel az eljáró szerveket. Az esetleges visszaélések megelőzése és az eljárás átláthatósága érdekében azonban pontos, egzakt szabályozás és nyelvi követelmények kialakítása lenne kívánatos.^[29] Mindez a kérelmezők számára is iránymutatásul és segítségül szolgálna a nyelvtudásuk felméréséhez, és szükség esetén annak fejlesztéséhez.

III. A HATÁRON TÚL ÉLŐK KEDVEZMÉNYES HONOSÍTÁS IRÁNTI KÉRELMEINEK SZÁMA ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

1. Statisztikai adatok

Az egykori Magyar Királyság területe és lakossága, beleértve a hozzá tartozó Horvát-Szlavón Királyságot is, a trianoni békeszerződés nyomán 325411 km²-ről és 20,88 millió lakosról 93073 km²-re és 7,61 millió lakosra csökkent. Több mint 3 millió magyar került az újonnan meghúzott határok túloldalára.^[30] Egyértelműen megállapítható, hogy a módosítás gyakorlati megvalósulása kivételesen eredményes volt, és elérte a kívánt célt. A statisztikai adatok szerint a határon kívül élő állampolgárok számának növekedése a módosítás óta meghaladta az 1,1 millió főt. A kedvezményes honosítás első öt évére vonatkozó adatok alapos elemzése pedig azt mutatja, hogy a magyar állampolgárságot ebben az időszakban megszerző személyek 93 százaléka olyan szomszédos államok állampolgára volt, amelyek területét a trianoni békeszerződés rendelkezései érintették.^[31] A kérelmezők száma azonban nem áll arányban a szomszédos államokhoz került területeken élő magyar nemzetiségű személyek számával, aminek magyarázata ezen államok állampolgársági szabályozásában és a magyar módosításra adott reakcióikban rejlik.

[29] Ganczer, 2014a, 2-3.

[30] Romsics, 2010, 25., 95.

[31] Központi Statisztikai Hivatal, Új magyar állampolgárok. Változások a kedvezményes honosítási eljárás bevezetése után, 10.

Előző állampolgárság országa	2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015
Románia	51 708	110 650	102 905	88 485	34 305	388 053 (60,0 %)
Szerbia	14 949	29 020	35 409	31 299	12 566	123 243 (19,0 %)
Szlovákia	466	367	256	380	251	1 720 (0,3 %)
Ukrajna	5 878	14 684	20 598	23 717	23 462	88 339 (13,7 %)
Egyéb	5 673	8 843	9 446	12 060	9 613	45 635 (7,1%)
Összesen	78 674	163 564	168 614	155 941	80 197	0 (100,0 %)

1. táblázat: A külföldön élő, magyar állampolgárságot kapott személyek száma és megoszlása az előző állampolgárság országa szerint (Központi Statisztikai Hivatal)^[32]

2. Nemzetközi kapcsolatok a szomszédos államokkal

A szomszédos államok eltérően reagáltak a kedvezményes honosítás magyarországi bevezetésére. Az állampolgársági törvény módosítása értelmében a határon túli magyarok a meglévő állampolgárságuk mellé egy második állampolgárságot is szerezhettek, és így kettős vagy többes állampolgárrá válhatnak, feltéve, hogy a korábbi állampolgárságuk szerinti állam elismeri a kettős állampolgárságot.^[33] Horvátország, Románia, Szerbia és Szlovénia elismeri a kettős állampolgárságot, és a magyar szabályozáshoz hasonlóan lehetővé teszi a határon túliak számára az állampolgárság megszerzését.^[34] Románia kapcsán kiemelendő, hogy Magyarországgal 1979-ben nemzetközi szerződést kötött a kettős állampolgárság kiküszöböléséről,^[35] a szocialista államok korabeli gyakorlatának megfelelően,^[36] ám a két állam 1990-ben megszüntette a szerződést. Jelenleg Románia is azon államok közé sorolható, amelyek elismerik a kettős állampolgárságot.^[37]

[32] Központi Statisztikai Hivatal, Új magyar állampolgárok. Változások a kedvezményes honosítási eljárás bevezetése után, 10.

[33] Ganczer, 2012, 316.; Iglesias – Sata – Vass, 2016, 18-21.

[34] Lásd 1991. évi törvény a horvát állampolgárságról, 11, 16. cikk; 2004. évi törvény a Szerb Köztársaság állampolgárságáról; 1991. évi törvény a Szlovén Köztársaság állampolgárságáról; valamint 1999. évi törvény a Szlovén Köztársaságban a más, volt jugoszláv utódállam állampolgárainak státuszáról.

[35] Egyezmény a Magyar Népköztársaság és a Román Szocialista Köztársaság között a kettős állampolgárság eseteinek megoldásáról és megelőzéséről, Bukarest, 1979. június 13. Kihirdette: 1980. évi II. törvényerejű rendelet.

[36] Magyarország 1958 és 1981 között ilyen megállapodásokat kötött Bulgáriával, Csehszlovákiával, a Német Demokratikus Köztársasággal, Mongóliával, Lengyelországgal és a Szovjetunióval. Ezek mind egyikét, 1990 és 1994 között, különböző okokból felmondták. Lásd Ugróczky, 1999, 63.

[37] Blokker – Kovács, 2015, 149.; A román állampolgárságról szóló 21. törvény, 1991. március 1., 11. cikk.

A fent említett államokkal ellentétben Ukrajna egyértelműen tiltja a kettős állampolgárságot, így az Ukrajnában élő magyarok a magyar állampolgárság megszerzésével elveszítik ukrán állampolgárságukat. Ukrajnában az Alkotmány^[38] mellett az állampolgárságról szóló törvény^[39] is kimondja, hogy az ukrán állam csak egy állampolgárságot ismer el, tehát amennyiben valaki más állampolgárságot szerez, automatikusan elveszíti ukrán állampolgárságát. Ausztria is azon államok közé tartozik, amelyek elutasítják a kettős állampolgárságot,^[40] melyet jól mutat, hogy a szomszédos államok közül Ausztria az egyetlen szerződő fele a többes állampolgárság eseteinek és a többes állampolgárság eseteiben felmerülő katonai kötelezettségek csökkentéséről szóló 1963. évi egyezménynek.^[41] Ausztria 1985. évi állampolgársági törvénye értelmében az egyén elveszíti osztrák állampolgárságát, ha kérelemmel, nyilatkozattal, vagy kifejezett hozzájárulással más állampolgárságot szerez, és korábban nem kapott engedélyt osztrák állampolgársága megtartására.^[42] A magyar állampolgárság megszerzése esetében tehát az egyén osztrák állampolgársága megszűnik, kivéve, ha annak megtartására engedélyt kap.

Szlovákia az egyetlen olyan állam, amely a magyar szabályozásra reagálva módosította állampolgársági törvényét.^[43] Miután a magyar Országgyűlés elfogadta a módosítást, a szlovák állampolgársági törvényt is napokon belül megváltoztatták. A szlovák állampolgársági törvény módosítása szerint^[44] automatikusan elveszítik szlovák állampolgárságukat azok a személyek, akik önként vesznek fel másik állampolgárságot, kivéve azokat, akik születésüknél fogva, vagy házasság révén szerzik meg azt.^[45] Ezzel Szlovákia a magyar kisebbséghez tartozó személyek kettős állampolgárságának elkerülése érdekében felhagyott korábbi gyakorlatával, amely szerint a kettős állampolgárságot elismerték és

[38] Ukrajna alkotmánya, 4. cikk.

[39] 2001. évi törvény Ukrajna állampolgárságáról, 2. cikk.

[40] Itt érdemes megemlíteni az 1217/B/1991. AB határozatot. Ebben az ügyben a kérelmező előadta, hogy az osztrák állampolgárság honosítás útján történő megszerzésének előfeltétele volt a korábbi magyar állampolgárságának elvesztése.

[41] Convention on the Reduction of Cases of Multiple Nationality and on Military Obligations in Cases of Multiple Nationality (Egyezmény a kettős állampolgárság eseteinek és a kettős állampolgárság eseteiben felmerülő katonai kötelezettségek csökkentéséről), Strasbourg, 1963. május 6.

[42] 1985. évi szövetségi törvény az osztrák állampolgárságról, 27. cikk, (1) bekezdés.

[43] Vink – H. Schakel – Reichel – Luk – de Groot, 2019, 366.; Kiripolszky – Szentgáli-Tóth, 2016, 57-58.

[44] Szlovák Nemzeti Tanács 40/1993. törvénye a Szlovák Köztársaság állampolgárságáról, 9. § (16)-(18) bekezdés.

[45] Szlovákia Alkotmánybírósága 2014. szeptember 17-én formai okokból elutasította a törvény alkotmányossági felülvizsgálatára irányuló kérelmet. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a hozzá benyújtott kérelmeket elfogadhatatlannak nyilvánította, többek között azzal az indokkal, hogy a szlovák alkotmányban foglalt jogok megsértése és Szlovákia nemzetközi kötelezettségeinek megsértése, az Emberi Jogok Európai Egyezménye kivételével, nem tartozik a bíróság hatáskörébe. Ld. Fehér and Dolník v. Slovakia.

elfogadták.^[46] 2010-ig a szlovák állampolgársági törvény értelmében^[47] ugyanis a szlovák állampolgárságot csak kifejezett kérésre lehetett elveszíteni. Nem vonatkozott semmilyen szabály a kettős állampolgárok szlovák állampolgárságának elvesztésére, sőt, az állampolgársági kötelék megszüntetéséhez több feltétel is szükséges volt. Megjegyzendő, hogy Szlovákia és Magyarország 1995-ben kétoldalú szerződést kötött a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről.^[48] Ilyen jellegű, kétoldalú szerződéseket kötött Magyarország és több más szomszédos állam, nevezetesen Horvátország,^[49] Románia,^[50] Szlovénia^[51] és Ukrajna^[52] 1992 és 1996 között.^[53] Ezekben a szerződésekben az érintett államok a jószomszédi kapcsolatok fejlesztésére és minden közös érdeklődésre számot tartó területen párbeszéd folytatására vállaltak kötelezettséget.

A szerződésekben vállalt kötelezettségek értelmében Magyarországnak az állampolgársági törvény módosítása előtt tárgyalásokat kellett volna kezdeményeznie a szomszédos államokkal, mivel az ott élő és azok állampolgárságával rendelkező magyarok kedvezményes honosításának kérdése minden bizonnyal közös érdeklődésre számot tartó területnek minősülnek. Szlovákiának szintén tárgyalnia kellett volna Magyarországgal, mielőtt reagált volna a magyar jogszabályra, hogy az államközi kapcsolatokat a jószomszédi viszonyra, a bizalomra és a baráti együttműködésre alapozza. A baráti kapcsolatokat biztosítása és fenntartása érdekében az érintett államoknak együtt kellene működniük és konzultálniuk kellene minden olyan területen, amely a határon túli magyarok kedvezményes honosításával kapcsolatos. Magyarország oldalán az állampolgársági törvény módosítása, továbbá az állampolgári jogok gyakorlásának kiterjesztése kétségtelenül konzultációt igényelt volna. A kettős állampolgárságot tiltó szomszédos államoknak viszont szintén tárgyalniuk kellett volna Magyarországgal az állampolgárság elvesztésével összefüggő jogkövetkezményekről.

[46] Ganczer, 2014b.

[47] Szlovák Nemzeti Tanács 40/1993. törvénye a Szlovák Köztársaság állampolgárságáról, 9. § (1) bekezdés.

[48] Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről, Párizs, 1995. március 19. Kihirdette: 1997. évi XLIII. törvény.

[49] Szerződés a Magyar Köztársaság és a Horvát Köztársaság között a baráti kapcsolatokról és együttműködésről, Budapest, 1992. december 16. Kihirdette: 1995. évi XLVII. törvény.

[50] Szerződés a Magyar Köztársaság és Románia között a megértésről, az együttműködésről és a jószomszédaságról, Temesvár, 1996. szeptember 16. Kihirdette: 1997. évi XLIV. törvény.

[51] Barátsági és együttműködési Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovén Köztársaság között, Budapest, 1992. december 1. Kihirdette: 1995. évi XLVI. törvény.

[52] Szerződés a Magyar Köztársaság és Ukrajna között a jószomszédaság és az együttműködés alapjairól, Kijev, 1991. december 6. Kihirdette: 1995. évi XLV. törvény.

[53] Bővebben lásd Nagy, 2000, 18-24.

IV. ÖSSZEGZÉS

A magyar állampolgársági törvény kedvezményes honosításról szóló módosítása nyilvánvalóan a történelmi eseményekből fakadó problémák orvoslására irányult. Erről a jogalkotói célról tanúskodik a módosítás által kialakított törvénytörvény szöveg megfogalmazása, a szöveg értelmezése, az alkotmányos alapismeretekből való vizsga követelményének eltörlése, az elfogadható dokumentumok széles köre és példálózó felsorolása, a nyelvi követelmény nem egzakt megfogalmazása és gyakorlati ellenőrzése, az eljáró ügyintézők széles mérlegelési jogköre, a kérelmek számát és megoszlását mutató statisztikai adatok, valamint Szlovákia reakciója a magyar jogszabályra. A törvénymódosítás tehát elérte a kitűzött célt, hiszen a külföldön élő új magyar állampolgárok száma meghaladta az 1,1 milliót, akiknek 93 százaléka a szomszédos államokban rendelkezik lakóhellyel. A történelmi háttér miatt a módosítás a kétoldalú kapcsolatokra is hatással volt, rendkívül érzékenyen érintett egy szomszédos állammal fennálló kétoldalú kapcsolatot, megnehezítve ezzel az ott élő magyar kisebbség helyzetét.

IRODALOM

- Blokker, Paul – Kovács, Kriszta (2015): Unilateral Expansionism: Hungarian Citizenship and Franchise Politics and their Effects on the Hungarian-Romanian Relations. In: Kochenov, Dimitry – Basheska, Elena (eds.): *Good Neighbourliness in the European Legal Context*. Brill Nijhoff, Leiden.
- Brennan, Christopher (2015): The Memory of the First World War in the Former Lands of Austria-Hungary. In: *Comillas Journal of International Relations*. No. 2.
- Ganczer Mónika (2011): A határon túli magyarok kettős állampolgárságának nemzetközi jogi és belső jogi aspektusai: a kollektív elvesztéstől a könnyített megszerzésig. In: *Jog-Állam-Politika*. 2011/3. sz.
- Ganczer Mónika (2014a): Sarkalatos átalakulások: az állampolgársági jog átalakulása. In: *MTA Law Working Papers*. 2014/63. sz.
- Ganczer, Mónika (2012): International Law and Dual Nationality of Hungarians Living Outside the Borders. In: *Acta Juridica Hungarica*. Vol. 53.
- Ganczer, Mónika (2013): The Recent Amendment of the Hungarian Citizenship Act. In: Smuk, Péter (ed.): *The Transformation of the Hungarian Legal System 2010-2013*. Complex Wolters Kluwer, Széchenyi István University, Budapest.
- Ganczer, Mónika (2014b): Hungarians Outside Hungary – The Twisted Story of Dual Citizenship in Central and Eastern Europe. In: *Verfassungsblog (VerfBlog)*. 2015. október 8. (Elérhető: www.verfassungsblog.de/en/hungarians-outside-hungary-twisted-story-dual-citizenship-central-eastern-europe/. Letöltés ideje: 2021. február 28.).
- Halász Iván – Majtényi Balázs (2004): A Magyar Köztársaság Alkotmányának „nemzeti felelősségi klauzulája” (Egy értelmezési kísérlet). In: Halász Iván – Majtényi Balázs – Szarka László (szerk.): *Ami összeköt? Státustörvények közel s távol*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Iglesias, Julien Danero – Sata, Róbert – Vass, Ágnes (2016): Citizenship and Identity: Being Hungarian in Slovakia and Romanian in Serbia and Ukraine. In: *Minority Studies*. Vol. 18.
- Kántor Zoltán (2005): Nemzet és legitimitás – a státustörvény és a kettős állampolgárság kapcsán. In: Kovács Nóra – Osvát Anna – Szarka László (szerk.): *Etnikai identitás, politikai lojalitás. Nemzeti és állampolgári kötődések*. Balassi Kiadó, Budapest.
- Kiripolszky Michaela – Szentgáli-Tóth Boldizsár (2016): Az egyszerűsített honosítás első öt éve. In: *Közjogi Szemle*. 2016/2. sz..
- Kovács Kriszta – Körtvélyesi Zsolt – Nagy Alíz (2015): Hol a határ? A külhoni etnikai állampolgárság és a diszkrimináció tilalma. In: *Fundamentum*. 2015/4. sz.
- Kovács, Kriszta (2020): Constitutional Continuity Disrupted. In: Feischmidt, Margit – Majtényi, Balázs (eds.): *The Rise of Populist Nationalism: Social Resentments and Capturing the Constitution in Hungary*. CEU Press, Budapest.
- Kovács, Péter (2011): A propos du chemin vers l'arbitrage de Vienne de 1938. In: Kovács, Péter (ed.): *International Law – A Quiet Strength. Le droit international, une force tranquille (Miscellanea in memoriam Géza Herczegh)*. Pázmány Press, Budapest.
- Körtvélyesi, Zsolt – Tóth, Judit (2011): Naturalisation in Hungary: Exclusion by Ethnic Preference. In: *Open Citizenship*. No. 2.
- Kukorelli István – Milánkovich András – Szentgáli-Tóth Boldizsár (2018): Népszavazási jogorvoslatok – a modellváltás tapasztalatai. In: *MTA Law Working Papers*. 2018/15. sz.
- Kukorelli István – Milánkovich András – Szentgáli-Tóth Boldizsár (2019a): Népszavazási jogorvoslatok – a modellváltás tapasztalatai. In: Balogh Éva (szerk.): *Az Alaptörvény érvényesülése a bírói gyakorlatban 3. Alkotmányjogi panasz: az alapjog-érvényesítés gyakorlata*. HVG-Orac, Budapest.
- Kukorelli István – Milánkovich András – Szentgáli-Tóth Boldizsár (2019b): Népszavazási

jogorvoslatok – a modellváltás tapasztalatai. In: Kukorelli István: *Bibó István láthatatlan alkotmánya*. Gondolat Kiadó, Budapest.

- M. Kovács, Mária (2005): The Politics of Non-resident Dual Citizenship in Hungary. In: *Regio*. 2015/1. sz.
- M. Kovács, Mária – Tóth, Judit (2009): Kin-State Responsibility and Ethnic Citizenship: The Hungarian Case. In: Bauböck, Rainer – Perchinig, Bernhard – Sievers, Wiebke (eds.): *Citizenship Policies in the New Europe*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Majtényi Balázs (2007): *A nemzetállam új ruhája. Multikulturalizmus Magyarországon*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Nagy, Károly (2000): Les règles de caractère soft law dans le traités bilatéraux de la Hongrie conclus sur la protection des minorités. In: Kovács, Péter (ed.): *Le droit international au tournant de millénaire – l’approche Hongroise. International Law at the Turn of the Millennium – the Hungarian Approach*. Pázmány Péter Catholic University, Budapest.
- Romsics Ignác (2010): *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Tóth Judit (2005): Principles and Practice of Nationality Law in Hungary. In: *Regio*. 2005/1. sz.
- Ugróczky Mária (1999): Az állampolgárság szabályozása Európában. In: *Acta Humana*. 1999/37-38. sz.
- Vink, Maarten – H. Schakel, Arjan – Reichel, David – Luk, Ngo Chun – de Groot, Gerard-René (2019): The International Diffusion of Expatriate Dual Citizenship. In: *Migration Studies*. Vol. 7. No. 3.

ONLINE HIVATKOZÁSOK

- Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal honlapja (Elérhető: http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=600&Itemid=1336&lang=hu#. Letöltés ideje: 2014. október 8.).
- Kormányablak, Állampolgársági honosítási kérelem (BAHIV00012) (Elérhető: <https://kormanyablak.hu/hu/feladatkorok/14/BAHIV00012>. Letöltés ideje: 2021. február 15.).
- Kormányhivatalok: Egyszerűsített honosítási eljárás (Elérhető: <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/jarasok/egyszerusített-honositasi-eljaras>. Letöltés ideje: 2021. február 15.).
- Központi Statisztikai Hivatal: Új magyar állampolgárok. Változások a kedvezményes honosítási eljárás bevezetése után (Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/ujmagyarallampolgarok.pdf>. Letöltés ideje: 2021. február 15.).
- Köztársasági Elnöki Hivatal: Állampolgársági ügyek (Elérhető: https://www.keh.hu/allampolgarsagi_ugyek/1511-Allampolgarsagi_ugyek&pnr=1. Letöltés ideje: 2021. február 15.).
- Magyarország Nagykövetsége, Canberra, Ausztrália, Egyszerűsített honosítás (Elérhető: <https://canberra.mfa.gov.hu/page/egyszerusített-honositas>. Letöltés ideje: 2021. február 15.).

JOGFORRÁSOK

- 1217/B/1991. AB határozat.
- 125/1993. (IX. 22.) Korm. rendelet a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtásáról.
- 1985. évi szövetségi törvény az osztrák állampolgárságról.
- 1991. évi törvény a horvát állampolgárságról.
- 1991. évi törvény a Szlovén Köztársaság állampolgárságáról.
- 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról.
- 1999. évi törvény a Szlovén Köztársaságban a más, volt jugoszláv utódállam állampolgárainak státuszáról.
- 2001. évi törvény Ukrajna állampolgárságáról.
- 2004. évi törvény a Szerb Köztársaság állampolgárságáról.
- 2010. évi XLV. törvény a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről.
- 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról.
- 526/1945. M. E. számú rendelet az ország területi változásaira vonatkozó törvénycikkek hatályon kívül helyezése tárgyában.
- Arbitral award establishing the Czechoslovak-Hungarian boundary, Vienna, 2 November 1938.
- Barátsági és együttműködési Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovén Köztársaság között, Budapest, 1992. december 1.
- Convention on the Reduction of Cases of Multiple Nationality and on Military Obligations in Cases of Multiple Nationality (Egyezmény a kettős állampolgárság eseteinek és a kettős állampolgárság eseteiben felmerülő katonai kötelezettségek csökkentéséről), Strasbourg, 1963. május 6.
- Egyezmény a Magyar Népköztársaság és a Román Szocialista Köztársaság között a kettős állampolgárság eseteinek megoldásáról és megelőzéséről, Bukarest, 1979. június 13.
- Fehér and Dolník v. Slovakia, European Court of Human Rights, Application Nos. 14927/12, 30415/12. Decision on inadmissibility of 21 May 2013.
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).
- Magyarország által a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetségével, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysággal és az Amerikai Egyesült Államokkal kötött fegyverszüneti egyezmény, Moszkva, 1945. január 20.
- Szerződés a Magyar Köztársaság és a Horvát Köztársaság között a baráti kapcsolatokról és együttműködésről, Budapest, 1992. december 16.
- Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről, Párizs, 1995. március 19.
- Szerződés a Magyar Köztársaság és Románia között a megértésről, az együttműködésről és a jószomszedságról, Temesvár, 1996. szeptember 16.
- Szerződés a Magyar Köztársaság és Ukrajna között a jószomszedság és az együttműködés alapjairól, Kijev, 1991. december 6.
- Szlovák Nemzeti Tanács 40/1993. törvénye a Szlovák Köztársaság állampolgárságáról.
- T/29. számú törvényjavaslat a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról, 2010. május 17.
- Trianoni békeszerződés, Trianon, 1920. június 4.

•
2017-ben, Stumpf István születésnapjára az Alkotmánybíróság épületében. Balról jobbra: Erdős Csaba, Szabó Eszter, Bécsi Katalin, Kukorelli István, Bihari Mihály, Stumpf István, Smuk Péter, Karácsony Gergely, Váczi Péter, Magyar Zsóka